

▲ ในคืนวันสุกดิบ ตำบลแต่ละตำบลจะนำเอาเทพเจ้า และเครื่องประดับรถลากมาจัดแสดงให้ชมฟรี

“เทศกาลโอบุสุมัทสึ”

กับความมั่งคั่งของพ่อค้าแม่ค้าสมัยเอโดะ

กนิษฐา มัทสึโอะ

“โอบุส”

เป็นที่ตั้งของที่ว่าการจังหวัดชิงะ อันเป็นจังหวัดริมทะเลสาบปิระแห่งน้ำสำคัญของผู้คนในคันไซ ในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงอยู่ระยะสั้นๆ จึงมีวัดวาอารามเก่าแก่ตั้งอยู่มากมาย และจากภูมิทัศน์ริมทะเลสาบไม่ไกลจากเกียวโตนี้เองที่ทำให้โอบุสกลายเป็นเมืองท่าเรือสำคัญมาช้านาน คหบดีในเมืองที่ร่ำรวยจากการค้าขายพากันตั้งบ้านเรือนไม้สองชั้นแบบ “มาจิยะ” เรียงรายกันใจกลางเมือง นอกจากการค้าขายแล้ว โอบุสยังเป็นเมืองสำคัญบนเส้นทางโทไกโดที่ผู้คนนำสินค้าไปซื้อขายที่เอโดะอีกด้วย ในตัวเมืองจึงมีที่พักนักเดินทางกระจายอยู่ทั่วไป

จากทะเบียนประชากรในสมัยเอโดะ พบว่าช่วงนั้นโอบุสมีตำบลทั้งสิ้นกว่า 100 ตำบล พลเมืองราว 2 หมื่นคน บ้านเรือนราว 4,000 หลังคาเรือน นับเป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจเมืองหนึ่ง พ่อค้าแม่ค้า และผู้ประกอบการที่พักในสมัยเอโดะนี้เองคือผู้อุปถัมภ์งานเทศกาลประเพณีที่สำคัญของเมืองมาจนถึงทุกวันนี้

▲ เบียดกันแน่นบนรถ ลูกท้อที่เห็นข้างในเป็นเด็กชายตุ๊กตากล

▲ ลองเดินลงไปนอกบ้านไปชมที่ริมถนนดูก็สนุก

▲ รถ "ฮิคิยามะ" คันไม้ใหญ่ มีล้อไม้สามล้อช่วยกันลากได้ไม่ยากนัก

เทศกาลโทซุมัทซึริจัดขึ้นเป็นประจำในวันเสาร์อาทิตย์ ต้นเดือนตุลาคมทุกปี คืบวันแรกเป็นคืนวันสุกดิบ หรือ "โยมิยาไซ" ตำบล 13 ตำบลใจกลางเมืองพากันนำเอารถลาก "ฮิคิยามะ" ที่เริ่มประกอบไว้ล่วงหน้ามาประดับประดาโคมไฟหน้าที่ว่ากรของแต่ละตำบล ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ต่างแต่งตัวด้วยเสื้อคลุมยาวจรดตามุ่มีสีสันสดใส โคมหัวด้วยผ้ามีโลโก้ของแต่ละตำบล บ้างก็ปีนปายขึ้นไปประดับโคมลง เป่าขลุ่ยบรรเลงเพลงโอยายาชิประจำเทศกาลกันบ้าง ก็ช่วยเรียกแขกขายเครื่องราง "จิมากิ" กัน เด็กชายเล็กๆ วัยก่อนเข้าเรียนพากันซ่อมตุ๊กตอลูกเล็กที่แต่ละตำบลจัดไว้หน้ารถลากฮิคิยามะอย่างสนุกสนาน สักราวทุ่มเศษๆ เมื่อฟ้าเริ่มมืดแสงโคมเริ่มสาดส่องไปทั่ว ผู้หลักผู้ใหญ่ของแต่ละตำบลก็พากันออกมาเดินชมโคมหรือมานั่งสังสรรค์กันที่เก้าอี้หน้ารถลาก รอคอยให้เข้าวันงานจริงในวันถัดไปมาถึงกันอย่างพลานปลื้ม

ใช้ชื่อว่า "ชิโนมียาเรไซ" น่าจะเริ่มจัดขึ้นตั้งแต่สมัยต้นเอโดะ (ราวค.ศ. 1598-1624) โดยมีพ่อค้าเกลือในเมืองสวมน้ำจากหามาจิ้งจอกออกขายรำ มีรถลากประกอบจากไม้แหวนไปทั่วเมืองเรียกแขกได้คับคั่ง และในปี 1635 ก็มีรถลากที่หน้าตาใกล้เคียง "ฮิคิยามะ" ในปัจจุบันเข้ามาใช้โดยพ่อค้าแม่ค้าที่มั่งคั่งในแต่ละตำบลช่วยกันประดับประดารถลาก ด้วยการลงรักและสลักประดับหลังคา และเพดานรถให้งดงาม มีพรหมจากเปอร์เซีย และจากประเทศจีนปิดด้านหลัง และด้านข้าง ดังเช่น "ยามะ" และ "โฮโกะ" ของเทศกาลกึ่งในเกียวโตแม่แบบจะแตกต่างกันตรงที่รถลากของโทซุมัทซึริมีขนาดเล็กกว่า (สูง 1.8 ม กว้าง 3.5 ม ยาว 5.2 ม) หมุน และเลี้ยวด้วยล้อไม้ 3 ล้อ และบนรถแต่ละคันมีตุ๊กตากลที่อิงตำนานเก่าแก่ของจีนหรือญี่ปุ่นที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่นเรื่องราวของเทพเจ้าเอบิสุของชาวประมง เรื่องราวของโมะโมะทาโร่เด็กชายที่ถือกำเนิดจากลูกท้อ เป็นต้น

แม้จะไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า เทศกาลโทซุมัทซึริเริ่มขึ้นจากเมื่อใด แต่จากบันทึก "ชิโนมียาเรไซ ฮิคิยามะ" ในปี 1635 พบว่าเดิมเทศกาลนี้

ในปี 1692 พบว่ามีรถลากฮิคิยามะในตำบลจาก 8 ตำบล และขบวนพาเหรดจาก 17 ตำบล รวมเป็น 25 ตำบลเข้าร่วมมางม หลังจากนั้น

▲ หนุ่มนักดนตรีในชุดสีดำเต็มยศช่วงเช้า

▲ ตกบ่ายหนุ่มนักดนตรีเปลี่ยนเสื้อเป็นสีสันสดใส

▲ เด็กชายคนนี้ดูพินมากกับการตีกลองจนแม่ต้องมาอุ้มลง แบ่งเวลาให้กับเด็กอื่นๆ บ้าง

▲ ตำบลนี้ตั้งรถลากเอียงๆ เล็กน้อย ถ่ายรูปได้งาม

▲ พร้อมเคลื่อนตัวช่วงบ่าย

▲ เครื่องราง "จิมากิ" ที่ใช้โปรยแจกในเทศกาล ผ่านการทำพิธีจากศาลชินโตเจ้าของงานแล้ว

ไม่นานนักจึงเพิ่มรถลากเป็น 13 คัน รถลากเหล่านี้ยังคงได้รับการเก็บรักษา และใช้งานมาจนทุกวันนี้

ในเช้าวันงานจริงหรือ "ยังไซ" รถลากทั้ง 13 คันจะปลดโคมไฟ ออกมุ่งหน้าไปรวมตัวกันที่หน้าเสาโทริอิของศาลเทนซอนเจ้าของเทศกาล เพื่อตรวจสอบรถลากกำหนดลำดับรถ หลังจากนั้นผู้เฒ่าของแต่ละตำบลก็จะพากันขึ้นรถในชุดดำเต็มยศ บรรเลงดนตรี พร้อมจัดแสดงตุ๊กตากลถวายเทพเจ้า ก่อนที่จะออกรถวิ่งผ่านถนนใหญ่เข้าไปตามถนนซอยในแต่ละตำบลเพื่อเปิดแสดง และโปรยเครื่องราง "จิมากิ" ให้กับเด็กๆ หรือผู้ชมที่ร้องขอ

ความสนุกของงานในวันจริงสำหรับผู้ชมคือ สามารถไปยื่นรอชม "ฮิคิยามะ" แต่ละคันผ่านเข้ามาในถนนซอยแคบๆ เหล่านั้น ยิ่งเมื่อฮิคิยามะแต่ละคันมาจอดที่หน้าร้านหรือหน้าบ้านที่ให้การสนับสนุนเทศกาล หัวหน้าที่จะส่งสัญญาณด้วยพัดให้คนลากหยุดจอด

หนุ่มๆ นักดนตรีบนรถก็จะเริ่มประโคมกลอง ฆ้อง และขลุ่ยกันก้องถนน ก่อนดนตรีหยุดเพียงเล็กน้อย ตุ๊กตากลก็จะออกมาโชว์ตัวกัน ฮิคิยามะของรถลาก "ไซเงียวซากุระ ทานู คิยามะ" รถลาก

▲ บ้านเรือนแบบ "มาจียะ" เรียงรายกันอยู่ตามถนนซอยในตัวเมือง สื่อให้เห็นความมั่งคั่งของพ่อค้าแม่ค้าเมืองไอทสึในอดีต

▲ เมื่อรถลากแต่ละคันมาถึงจุดใหญ่ๆ ในตำบลที่มีบ้านผู้สนับสนุนอยู่ ก็จะหยุดวิ่งเปิดการแสดงพร้อมแจกเครื่องรางจิมากิ

▲ มิโกะของศาลถูกแห่มาช่วงบ่าย

▲ โคมประดับหน้าหลังของรถลากงดงามในค่ำคืน
สุดคืบเสมือนเทศกาลกึ่งเด็ก ๆ

▲ หนุ่มในตำบลในเสื้อผ้าสีสดไล่คลุมถึงตามุ่มในคืน
วันสุดคืบ

▲ ขบวนแห่เครื่องใช้เทพเจ้า สิงโตและเด็กจิโกะ

นำขบวนทุกปีนั้น เป็นตุ๊กตาเทพเจ้าเซนต์ออกมาจากดอกซากุระ
รถลากโซเียวามะ เป็นตุ๊กตาเทพโซเียวออกมาจากลูกท้อ เป็นต้น ดูเหมือนว่า
ก่อนออกรถไปเปิดแสดงที่ๆ ต่อไป หนุ่มๆ นักดนตรีมักเลือกที่จะไปรย
จิมากัน ใครโชคดีได้ไปก็จะนำไปประดับหน้าประตูบ้านหรือร้านค้า
ว่ากันว่าเครื่องรางนี้ซึ้งนักช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีไม่งามได้

ปีนี้ผู้เขียนมีโอกาสไปชมเทศกาลโอทสุนี้เป็นครั้งแรก โดยเริ่ม
จากการชมรถลากผ่านไปมาในถนนซอยจากชั้นสองของบ้านเรือน
สไตล์ "มาจियะ" ในช่วงเช้า มีอาสาสมัครชมรม "นางาเอะซุ" (คนใน
ตำบลนางาเอะ) คอยอธิบายความเป็นมาของเทศกาลให้ฟัง จากชั้น
สองของบ้านมาจियะนี้ สามารถมองเห็นรถลากอิคิยามะผ่านหน้าต่าง

▲ เจ้าของบ้านนำจากเบียวูสีทองมาตั้งบนพรมในห้องที่มีหน้าต่างบานใหญ่
มองเห็นรถลาก "อิคิยามะ" ผ่านไปมาได้งดงาม

กว้างๆ และยังเห็นหน้าหนุ่มๆ นักดนตรีที่นั่งมาบนรถลากถนัดตาดี
ทำให้อึดจินตนาการไม่ได้ว่าพ่อค้า แม่ค้า สมัยเอโดะก็คงเชื่อเชียว
ญาติมิตรมานั่งชมกันสนุกสนานเช่นนี้เหมือนกัน

นักท่องเที่ยวที่จะมาชม จะนั่งชมที่นี่ย่างเดียวก็ได้ หรือจะ
ลงไปยืนชมที่ริมถนนหน้าบ้านก็ได้ เพราะรถลากทั้ง 13 คันจะผ่านเข้า
ผ่านออกเป็นระยะๆ ผู้เขียนเลือกเดินตามรถลากไปตามถนนซอย
แคบๆ เพื่อไปดักคอยชมตุ๊กตากล และก่อนเที่ยงก็ไปออกรถลากทั้งหมด
มาจอดโชว์ตัวพักกลางวันที่ถนนใหญ่ ช่วงนี้นักท่องเที่ยวสามารถเดิน
ชมตัวรถ และเครื่องประดับบนรถได้ตามใจชอบ สังเกตเห็นคนญี่ปุ่น
จำนวนไม่น้อยเลย ที่พากันมาแหงนมองเพดานรถลากกัน หลังพัก
เที่ยงจบเข้าช่วงบ่ายจะมีสีสันเพิ่มเติมตรงที่มีชายร่างกายกำยำล่ำสัน
ช่วยกันแบกเกี้ยวออกมาจากศาลข้าง มีขบวนแห่รม สิงโต เด็กจิโกะ
สลับให้ชมกันบ้าง ก่อนที่รถลากจะพากันวนรอบๆ ถนนซอยในตำบลเปิด
การแสดงอีกรอบ เรียกได้ว่าสนุกสนานกันตั้งแต่เช้าจรดเย็น

แม้เทศกาลโอทสุจะมีทสุริจะเป็นงานของตำบลในเมืองรอง
ก็ตาม แต่งานก็ค่อนข้างใหญ่โต สนุกสนาน งดงาม และเต็มไปด้วย
ศิลปะเก่าแก่สื่อให้เห็นความมั่งคั่งของพ่อค้า แม่ค้า ในเมืองโอทสุใน
อดีตได้อย่างชัดเจน

* สำหรับปี 2019 นั้น เทศกาลโอทสุกำหนดไว้ว่าจะเริ่ม
ประกอบอิคิยามะในวันอาทิตย์ที่ 6 ตุลาคม คืนวันสุดคืบ (โยอิ
มिया) วันเสาร์ที่ 12 และงานจริง (ฮงไซ) วันอาทิตย์ที่ 13
เวทีงานเดินราว 5 นาที จากสถานี Otsu/JR Biwako Line

▲ หนุ่มๆบนรถลากพากันไปเปลี่ยนเสื้อจากชุดดำเต็มยศตอนเช้าเป็นชุดลำลอง
สีสดใสไสยามบาย

▲ ยามที่ "อิคิยามะ" เคลื่อนผ่านบ้านเรือนเก่าๆ ช่างดูดีเหลือเกิน